

УДК 796.89.03(477)

Шербина Ю. В.

З ІСТОРІЇ ГИРЬОВОГО СПОРТУ

Історична спадщина гирьового спорту входить до скарбниці культурного надбання народу України і є предметом наукових пошуків. У статті наведено деякі відомості з історії виникнення і розвитку гирьового спорту.

Ретроспективний аналіз літератури та вивчення музейних експонатів і предметів побуту із власних колекцій дають підставу вважати, що гирі (пристрій, що має форму масивного корпусу з рукояткою у вигляді замкненої дуги) були відомі багато років тому як засіб розвитку фізичних якостей. Кам'яними брилами, що віддалено нагадували гирі, користувалися для розвитку і демонстрації сили ще олімпійці Стародавньої Греції. Один з таких каменів вагою 143 кг знаходиться в Олімпійському музеї Афін, а інший — вагою 480 кг — на острові Тера. На каменях збереглися написи, які свідчать про те, що перший з них Бібон підняв над головою однією рукою, а другий — Евмаст відірвав від землі.

У часи раннього Середньовіччя кам'яні гирі, зовнішній вигляд яких уже практично не відрізнявся від сучасних, використовували тюркські і слов'янські народи для розвитку бойових якостей.

Наступний етап еволюції гирьового спорту тісно пов'язаний з розвитком торгівлі і появою вагових гирь. Саме слово "гиря" з'явилося в українській, російській і болгарській лексиці в XVII ст. Існують припущення, що воно має персидське походження ("геран", "герані" — вага, важкий) і зустрічається в російських словниках з 1704 року. Саме в цей час вправи з ваговими гирями поширилися на території України та Європейської частини Російської імперії.

Значну увагу вправам з гирями приділяли козаци Запорізької Січі, у яких фізична сила, спритність і витривалість були у великій пошані. Фізичні вправи, як правило, поєднувалися із загартовуванням організму, що давало змогу козакам під час бойових дій легко зносити холод і спеку, голод і спрагу. Великою фізичною силою відзначалися, як правило, козацькі ватажки, серед них — гетьман України Богдан Хмельницький, полковник Фастівський і Білоцерківський Семен Палій, кошовий атаман Іван Сірко.

Найбільшого поширення вправи з гирями набули наприкінці XIX ст. на території дореволюційної Росії, до складу якої входила Україна. Певно, не останню роль в цьому відіграла особистість сімнадцятого із династії Романових — імператора Олександра III. Маючи величезну природну силу, Олександр III залюбки демонстрував її оточуючим. Він міг підняти коня, легко розірвати руками нерозпечатану колоду карт, зламати підкову або зігнути пальцями монету. У 1888 році під час залізничної аварії у Борках, що поблизу Харкова, надзвичайна фізична сила допомогла Олександру III втримати дах зруйнованого вагона і тим самим врятувати свою сім'ю. Уподобання самодержця не могли залишитися поза увагою його оточення і значною мірою сприяли популяризації гирьового спорту. Саме в цей час великий успіх мали виступи циркових атлетів, у яких вправи з гирями були найцікавішими. Вправам з гирями присвячують значну частину свого дозвілля письменники Лев Толстой і Володимир Гілярівський.

Гирі стають неодмінним атрибутом народних гулянь і свят, поширюються в інші країни Європи. Проводяться конкурси і змагання серед професіоналів і любителів. Для нагородження кращих атлетів відпиваються двопудові гирі із зображенням Олександра III. Все це сприяло створенню атлетичних гуртків. Перший такий гурток було відкрито у Петербурзі у 1885 р. завдяки ентузіазму великого шанувальника гирь — лікаря В. Ф. Краєвського. У 1895 р. атлетичний гурток організував у Києві послідовник і соратник В. Ф. Краєвського — лікар Є. Ф. Гарнич-Гарницький. Діяльність гуртків пов'язана з іменами всесвітньо відомих циркових борців і атлетів: Івана Піддубного, Івана Заїкіна, Івана Шемякіна, письменника Олександра Купріна, художника Миколи Кравченка та інших діячів культури і мистецтва, що сприяло подальшій популяризації гирьового спорту серед населення.

1. Драга В. В., Котко Д. М. Богатирі України. — К.: "Здоров'я", 1972, — 156 с.
2. Драга В. To the history of Ukrainian weightball lifting // The weightball lifting: The First international scientific-applied conference. (Kyiv, 21–22, XI, 1998). — Р. 4–5.
3. Плехов В. М. Домашня атлетика (Філософія тренин-

- га) — К.: ЗАО Издательский дом "Демид", 2000, — 160 с.
4. Семакова І. Семнадцатый Романов // Мир музея. — 1995. — № 3. — С. 15–27.
5. Черных П. Я. Историко-этиологический словарь русского языка: 2-е изд. — М.: Русский язык, 1994. — Т. 1. — С. 189.
6. Шербина Ю. В. Гирь воспитательный полет. — К., 1998. — 119 с.

7. Scherbina Yu. V. Historical aspects of lifting sport // The 8. Scherbina Yu. V. From the history of weight-lifting appearance//
weightball lifting: The Second international scientific-applied The Weightball lifting: The First international scientific-applied
conference (Serpukhov, 24—26, XI, 2000).— P. 2—3. conference (Kyiv, 21—22, XI, 1998).— P. 2—3.

Scherbina Yu. V.

FROM THE HISTORY OF WEIGHTBALL LIFTING

The weightball lifting sports historical heritage is one of the treasures of Ukrainian culture and an object of scientific research. The article presents some aspects from the history of weightball lifting appearance and development.